

DOI: 10.17986/blm.1550

Adli Tıp Bülteni 2022;27(2):185-194

Adli Bilimler Perspektifinden Mağdur Psikolojisi

Victim Psychology from the Forensic Science Perspective

© Gülçin Şenyuva¹, © Burcu Türk²¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye²Haliç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Mağdur, bir konuda zarar görmüş veya haksızlığa uğramış kişi olarak tanımlanmaktadır. Günlük yaşamın içerisinde kişiler çok çeşitli şekillerde mağduriyeti yaşayabilmektedirler. Mağduriyet; oluşu, etkisi, bireysel veya topluluk halinde olması gibi birçok etkeni kapsamasından dolayı çok geniş çerçeveden ele alınması gereken bir kavramdır. Bu nedenle kriminolojinin alt alanı olan viktimoloji bilimi önemli yere sahip olmaktadır. Viktimoloji; Latince victima ve Yunanca logos kelimelerinden türetilmiş bir kavramdır. Viktimoloji suç mağduru ile ilgilenen bir bilimdir. Viktimoloji kapsamında yapılan çalışmalarda, kişilik özellikleri, davranışları, kişinin suç algısı, suçluya yönelik tutumları kişinin mağdur olma olasılığını artıran risk faktörleri içerisinde yer almaktadır. Kişinin suç eylemine maruz kalması sonucunda sosyal, fiziksel, psikolojik ve ekonomik zararlar meydana gelmektedir. Mağduriyet sonrası mağdurun yaşadığı psikolojik etkiler en uzun süre devam eden ve en önemlisi olarak değerlendirilmektedir. Travmatik yaşantılar sonrasında mağdurun davranışlarında ve duygularında çeşitli değişiklikler meydana gelmektedir. Mağdurların yaşadıkları olayları gerekli mercilere bildirmemesinin hem toplumsal sorunların belirlenmesinde hem de çözülmesinde engel teşkil ettiği bilinmektedir. Mağdur kişi yaşanan eylem sonrasında bazı haklara sahip olmaktadır. Bu haklar ulusal ve uluslararası yasaların denetimi altında yer alır. Suç mağduru olan kişilere yaşadıkları mağduriyete yönelik insani değerler çerçevesinde destek verilmesi tüm dünyada bilinen bir gerçektir. Mağdurun fiziksel ve ruhsal iyilik halinin sağlanabilmesi için multi-disipliner modele göre hareket edilmesi son derece önemlidir. Dünya'da ve ülkemizde yaşanan mağduriyetlerin azaltılmasına yönelik ve mağdur kişilerde rastlanabilecek psikolojik problemler ile ilgili çalışmaların yapılması ile kişilerin farkındalıklarının artırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mağduriyet, mağdur, mağdur psikolojisi, yeniden mağduriyet, adli psikoloji

ABSTRACT

Victim is defined as a person who has been harmed, wronged about something. People experience victimization in many ways in daily life. Victimization is a concept that needs to be handled from a very broad perspective since it covers many factors such as its existence, effect, being individually or in group nature. For this reason, victimology, a sub-field of criminology, has an important place. Victimology is derived from the victima and logos and a science deals with victims of crime. In studies of Victimology, personality traits, behaviors, perception of crime, and attitudes towards criminals are among the risk factors that increase the probability of being a victim. The psychological effects experienced by the victim are considered to be the longest and most important and various changes occur in the behavior and emotions of the victim. It is known that the victims' failure to report to the necessary authorities constitutes an obstacle in both determining and solving social problems. The victim has some rights after the action which are under the control of national and international laws. It is a well-known fact that, victims of crime are supported within the framework of humanitarian values. It is extremely important to act according to the multi-disciplinary model in order to ensure the physical and mental well-being of the victim. It is important to increase the awareness of people by carrying out studies on the psychological problems of victims and to reduce the victimization in the world and in our country.

Keywords: Victimization, victim, victim psychology, re-victimization, forensic psychology

Address for Correspondence/Yazışma Adresi: Gülçin Şenyuva, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
E-mail: gulcinsenyuva82@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-9917-1405>

Received/Geliş tarihi: 22.03.2021
Accepted/Kabul tarihi: 07.07.2021

GİRİŞ

Son yıllarda insanoğlunun yaşamını sürdürürken gerek insan eliyle gerek doğal yollarla olumsuz olaylar yaşaması veya bu olaylara tanık olması durumlarında artış olduğu bilinmektedir. Yaşanılan veya tanık olunan bu olaylar sonrasında kişinin mağduriyet içerisine girmesi nedeniyle mağduru anlamak ve ortaya çıkabilecek sorunlara engel olmak günümüzde son derece önemli bir konu olmuştur. Mağduriyetler sonucunda ortaya çıkabilecek psikolojik sorunların neler olduğunu, nasıl engellenebileceğini ve ne şekilde müdahalelerin uygulanabileceğini bilmek hukuk ve sağlık çalışanlarının temel görevleri arasında olmakla birlikte, bunların toplumsal bir sorumluluk olduğu da düşünülmektedir.

Mağdur Kavramı

Mağdur; Arapça kökenli olan gadr (gadir) kelimesinden türetilmiş olup; gadr (gadir) haksızlık etme, zarar verme, acımasızlık anlamına gelmektedir (1). Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre mağdur, haksızlığa uğramış kimse olarak tanımlanmaktadır (2).

Paasch mağduru hukuk düzenine göre korunma hakkı olan kişinin, bu hakkının ihlali sonucunda oluşan hukuki kişi olarak tanımlanmaktadır. Kısaca, bir konuda zarar görmüş veya haksızlığa uğramış kişiyi mağdur olarak tarifleyebiliriz (3).

Mağduriyetin varlığının oluşabilmesinde aşağıdaki unsurlar gereklidir (4):

- Beklenmedik, olağan dışı bir olayın gerçekleşmesi (suç, doğal afet vs.)
- Meydana gelen olayın zarar oluşturması (ruhsal, sosyal, fiziksel, ekonomik vs.)
- Zarara uğrayan kişinin olması
- Oluşan zararın etkisinin olduğu bir sürecin olması.

Mağduriyet Çeşitleri

Günlük yaşamın içerisinde kişiler çok çeşitli şekillerde mağduriyeti yaşayabilmektedirler. Toplumda en sık karşılaşılan mağduriyet türü suç mağduriyetidir. Hayatın içerisinde bir konuyla ilintili olarak mağduriyete neden olan olayın veya olgunun sonuna "zede" eki eklenmesi ile mağduriyet çeşitleri gelişebilmektedir (1). Dört başlık altında mağduriyet çeşitleri ele alınmıştır.

a. Töre Mağduriyeti: TDK'ya göre töre, "Bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin, kuralların, görenek ve geleneklerin, ortaklaşa alışkanlıklarının, tutulan yolların bütünü, adet" olarak tanımlanmıştır (5). Başka bir tanıma göre töre, yazılı olmayan, toplum tarafından benimsenmiş, gelenek ve göreneklere göre toplumdaki ahlaki davranış şekilleridir (6). Namus cinayetleri ve kan davaları genellikle karşılaşılan töre mağduriyetlerinin sebepleri arasında yer almaktadır (7). TDK'ya göre kan davası "Geçmişte iki aile arasında cinayetten, kan akmış olmaktan veya başka

bir nedenden oluşmuş düşmanlık" olarak tanımlanmıştır (8). Kan davası sonucunda gelişen mağduriyetler çok yönlüdür. Bir yanı öldürülen kişinin aile üyelerinin yaşadığı manevi ve maddi güçlükler; diğer yanı suç eylemini gerçekleştiren kişinin cezaevine girmesi sonucunda aile üyelerinin yaşadığı manevi ve maddi güçlüklerdir. Namus kavramının sözlükteki anlamı "bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet" şeklinde iken başka bir tanıma göre, kadının cinselliğini ailesinin onayını almadan yaşaması ve aile tarafından belirlenen kurallara göre yaşamaması olarak ifade edilmektedir. Namus cinayetlerinin sonucunda oluşan mağduriyetlerde tıpkı kan davaları sonucunda oluşan mağduriyetlerle benzerlik göstermektedir. Namus cinayetleri ve kan davalarına ek olarak bazı adetlere göre eğitimin engellenmesi de mağduriyete sebep olmaktadır (1,9).

b. İnsan Unsurlu Felaket Mağdurları: Trafik kazaları, savaşlar, terör gibi etkisinin büyük olduğu ve birçok kişinin zarar görmesine sebep olan olaylardır. Bu olaylar kişinin yaşamını psikolojik, ekonomik, sosyal açıdan olumsuz etkilemektedir (1).

c. Doğal Afet Mağdurları: Deprem, sel, hortum, tsunami, çığ vs. gibi doğa olaylarıdır. Doğal afetlerde insan unsurlu felaketlerde olduğu gibi birçok kişinin zarar görmesine neden olmaktadır. Önleyicilik doğal afet mağduriyetlerin azalmasında önemli rol oynar (1).

d. Suç Mağdurları: Mağduriyet çeşitleri arasında en çok bilinendir. Suç mağduriyetini diğer mağduriyetlerden ayıran en temel özellik hukukta suç kabul edilen eylemlerin gerçekleşmesi sonucunda ortaya çıkmasıdır. Suçun tanımını yapmak suç mağduriyetini anlamamızda önemlidir. Ceza hukukunda suçun oluşması için; kanunilik (tipiklik), maddi unsur (hareket), manevi unsur ve hukuka aykırılık şeklinde dört unsurun gerekliliğinden söz edilmektedir. Suçun maddi unsurunun etkilediği kimse veya suçun maddi unsurunun etkilediği hakkın sahibi kimse olarak suç mağdurunu özetleyebiliriz (1,10).

Mağduriyet çeşitleri çok yönlü ele alınmaktadır. Günlük yaşamda çoğunlukla bilinen suç mağdurlarını çeşitlendirmek mağduru ve mağduriyeti anlamamızda fayda sağlamaktadır.

Suç Mağdurları Çeşitleri

Suç eylemine göre suç mağdurları aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

a. Aile İçi Şiddet (AİŞ) Mağdurları: Toplumun en küçük yapı taşı olan aile üyeleri arasında birbirlerine yönelik zarar veren davranışlarda bulunulmasına aile içi şiddet denilmektedir. Başka bir tanıma göre; aile üyelerinden birinin diğer aile üyesine yönelik fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne zarar veren eylemlerin veya ihmalin tümüdür. Bu eylemler sonucunda kişide ciddi ruhsal problemlere ve kişilik gelişiminde olumsuz etkilere sebebiyet vermektedir. Aile içi şiddete tüm aile üyelerine maruz kalabilmektedir. Aile içi şiddet fiziksel (dövme, tokat atma vs.), ekonomik (parasının zorla elinden alınması, çalışmasına

engel olunması veya zorla çalıştırılması vs.), cinsel (rıza dışı cinsel ilişkiye zorlanma vs.) veya duygusal (bağırma, kıskançlık, aşağılama vs.) olarak görülebilir. Yapılan çalışmalarda sıklıkla aile içi şiddetin kadın, çocuk ve yaşlılara yönelik olduğu ve sıklıkla erkeğin şiddet davranışında bulunduğu tespit edilmiştir. AİŞ Mağdurları genellikle yaşadıkları bu mağduriyeti paylaşmamayı tercih ederler. Mağdur; utanma, suçluluk gibi yaşadığı olumsuz duygular, kolluk kuvvetlerinin veya sağlık personelinin tutumuna yönelik mağdurun güvensizliği, aile bütünlüğüne gelebilecek zarara yönelik yanlış inanışlar gibi nedenlerden dolayı yaşanan şiddeti bildirmemeyi sıklıkla tercih etmektedirler (11-13).

b. Çocuk İstismar Mağdurları: Çocuklara yönelik istismar en fazla zararla sonuçlanan ve genellikle gizli tutulan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. DSÖ tarafından çocuk istismarı veya ihmali “yetişkin veya toplum tarafından çocuğun sağlığına, fiziksel ve ruhsal gelişimine zarar veren davranışların/ihmallerin tümü” şeklinde tanımlanmaktadır. Çocuk ihmali “çocuğa bakmakla yükümlü kişi/kişilerin çocuğun temel gereksinimlerini (sağlık, korunma, beslenme, eğitim, giyim, bakım) yeterli seviyede yerine getirmemesi, çocuğun yalnız bırakılması” olarak tanımlanabilir. Çocuğa yönelik istismar, fiziksel (çocuğa uygulanan şiddet içerikli -tokat atma, dövme- davranışlar, genellikle kolay gözlenebilmektedir), cinsel (yetişkinin çocuğa yönelik cinsel içerikli söz veya davranışlarıdır), ekonomik (hukuka aykırı çalıştırılması) ve duygusal (korkutmak, reddetmek, bağırma, aşağılamak gibi çocuğun ruhsal ve kişilik gelişimini olumsuz etkileyen davranışlardır, genellikle somut bir belirti gözlenemediği için tespit edilmesi güçtür) olarak karşımıza çıkmaktadır. Her tür istismar çocuğun ruhsal dünyasını olumsuz olarak etkilemekte ve travmatik bir deneyim olarak algılamasına sebebiyet vermektedir (11,12,14-17).

c. Hırsızlık-Yağma Suçu Mağdurları: Hırsızlık, mala zarar verme, dolandırıcılık gibi suçlar sonrasında mağdur ekonomik yönden olumsuz etkilenmektedir. Suçun gerçekleşmesi esnasında yaşamını tehdit eden bir davranışla (silah kullanılması) karşılaşması mağdurun ruhsal yönden olumsuz etkilenmesine, olayı travmatik algılamasına ve mağdurda travma belirtilerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir (1).

d. Cinsel Şiddet Mağdurları: İstenmeyen cinsel içerikli sözler, yaklaşımlar, davranışlar ve ticari amaçlı cinsel davranışlara zorlanması cinsel şiddet olarak tariflenmektedir. Yapılan çalışmalarda cinsel şiddete her yaş grubunun maruz kaldığını fakat sıklıkla kadın ve çocukların yaşadıkları bir şiddet türü olarak algılandığı saptanmıştır. Cinsel şiddet mağdurlarında yaşanan mağduriyet sonucunda ciddi ruhsal bozukluklar ortaya çıkmaktadır. En sık travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve dissosiyatif bozukluklar karşımıza çıkmaktadır (18-21).

e. İstismara Uğrayan Yaşlı Mağdurlar: Yaşlı kişinin stres yaşamasına sebebiyet veren tutumlar ve ihtiyaçlarının

karşılanmaması ve yaşlı kişiye zarar veren davranışlarda bulunulması yaşlı istismarı olarak tanımlanır. Tutum ve davranışların tekrarlayan biçimde gerçekleşmesi önemli bir istismar belirleyicisidir. Yapılan çalışmalarda 60 yaş üstündeki kişilerin suç mağduru olma olasılıklarının düşük olduğu ancak suç mağduru olmaktan dolayı ciddi korku yaşadıkları bulunmuştur. İstismar sonrasında yaşlı kişide sinirlilik, gerginlik, güvende hissetmeme sık karşılaştığımız belirtilerdir (11).

f. Mülteci Mağdurlar: Irk, din, siyasi düşünce ve kimliği gibi özelliklerinden ötürü kişinin kendi ülkesinde baskıyla karşılaşması, yaşadığı bu baskı karşısında kendisini güvende hissetmemesi sonucunda ülkesini terk ederek başka bir ülkeye sığınma talebinde olan kişiye mülteci denilmektedir. Mültecilerin sığındıkları ülkede suç mağduru olma olasılıkları yüksektir. Bu nedenle hukuki, idari yönden tedbirlerin alınması ve ruhsal yönden desteklenmesi gereklidir (11,22,23).

g. Israrlı Takip (Stalking) Mağdurları: Israrlı takip tanımı çeşitli şekilde yapılmıştır. Kişinin bir başkasına gizli ya da açık cinsel arzusu nedeniyle taciz olarak nitelendirilen davranışları sürekli ve tekrarlayan şekilde gerçekleştirmesidir. Takip yapan kişi mağduru fiziksel olarak, iletişim kurma -telefon açma, mesaj atma, hediye gönderme vs.- çalışarak taciz etmektedir. Bu takipten, tacizden dolayı mağdur hem sosyal hem de ruhsal yönden sıkıntılar yaşamaya başlayabilmektedir (24,25).

Viktimoloji Kavramı

Mağduriyet; oluşu, etkisi, bireysel veya topluluk halinde olması gibi birçok etmeni kapsamından dolayı çok geniş çerçeveden ele alınması gereken bir kavramdır. Bu nedenle kriminolojinin alt alanı olan viktimoloji bilimi önemli yere sahip olmaktadır. Viktimoloji; Latince victima ve Yunanca logos kelimelerinden türetilmiş bir kavramdır. Victima; Tanrıya dinsel bir törenle sunulan canlı-kurban ve kişinin başka bir kişinin gerçekleştirdiği eylemden zarar görmüş, acı çekmiş, ölmüş kişi olmak üzere iki anlamı bulunmaktadır. Kısaca viktimoloji, mağdur bilim olarak adlandırılan, mağduru inceleyen bilim dalıdır. Mağduru ruhsal, hukuksal ve sosyal boyutları birlikte değerlendirerek ve boyutlar arasındaki ilişkileri incelemek, elde edilen bilgi doğrultusunda kişilerin mağdur olmaması için gereken şartların ortaya konulması viktimolojinin temel amacıdır (4,11).

Viktimoloji suç mağduru ile ilgilenen bir bilimdir. Mağdurların tipleri, bu tipler ile suç nedenleri arasındaki ilişki, suç önlemek, suç korkusu, suçun mağdur üzerindeki etkilerinin neler olduğu, mağdurun suçtaki etkisi, mağdurun ihtiyaçları viktimolojinin en fazla üzerinde çalışmalar yaptığı konulardır. Birleşmiş Milletler Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına Dair Temel Prensipler Bildirgesi 29 Kasım 1985 tarihinde yayınlanmış ve suç mağduru kavramı geniş bir çerçevede ele alınmıştır. Bildirgenin 1. maddesi; “üye devletlerin yetki istismarı suç olarak yasaklayan kanunları gibi

yürürlükte bulunan ceza kanunlarının eylem veya ihmal yoluyla ihlal edilmesi nedeniyle, bireysel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde yaralanma da dahil olmak üzere manevi acılar çeken, ekonomik kayba uğrayan veya temel hakları esaslı bir biçimde zayıflayan ve bu suretle zarar gören kimseye mağdur denir” şeklindedir. Aynı bildirgenin 2. maddesi ise “mağdur terimi ayrıca mümkünse, mağdurun ailesi veya doğrudan bakmakla yükümlü olduğu kişileri ve zor durumunda mağdura yardımcı olmaktan veya mağduriyeti önlemekten ötürü zarar gören kişileri de kapsar.” şeklindedir (26,27).

Sokullu-Akıncı (11) birincil ve ikincil mağdur olmak üzere mağduru iki boyutta ele almaktadır. Birincil mağduru, suç eyleminden doğrudan etkilenen; ikincil mağduru ise birincil mağdurun aile üyeleri ve toplumdaki kişiler olarak tanımlamaktadır.

Spalek (28) ise suç mağdurlarını üç boyutta ele almıştır. Sokullu-Akıncı’nın (11) tanımlamasında olduğu gibi suçun maddi unsurundan direkt olarak etkilenen kişilere birincil mağdur; birincil mağdurların yakınları gibi suçun maddi unsurundan dolaylı etkilenen kişilere ikincil mağdur olarak tanımlamıştır. Ayrıca üçüncül mağdur kavramını eklemiş ve toplumsal travmalara müdahale eden (ilk yardım-arama kurtarma ekipleri) kişileri üçüncül mağdur olarak tanımlamıştır.

Mağdur Tipolojisi

Viktimoloji çalışmalarında mağdurlar sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Literatürde birçok sınıflandırma bulunmaktadır.

Hans Von Hentig’in Mağdur Tipolojisi

Von Hentig suç eyleminin gerçekleşmesinde, mağdurun pasif rolünün olmadığını, eylemin ortaya çıkışında mağdurun etkisinin olduğunu savunmuştur. Buna göre suç mağdurunu psikolojik, sosyolojik ve biyolojik etkenlere dayalı olan aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır (3,11,29).

Mağdurun Genel Sınıflandırması

- Genç
- Kadın
- Yaşlı
- Akıl Hastası
- Göçmenler

A. Mağdurun Psikolojik Tipleri

- Depresyonda olan bireyler
- Açgözlü olan bireyler
- Aklına eseni yapan bireyler
- Yalnız ve kırık kalpli olan bireyler
- Eziyetçiler
- Engellenmiş, kavgacı bireyler

B. Faal mağdur

Mendelsohn’un Mağdur Tipolojisi

Avukat olan Mendelsohn yapmış olduğu çalışmalar sonucunda suç mağdurunun, suç eyleminin ortaya çıkmasında kişiler arası

ilişkinin olduğunu ve bu ilişkiyi derecelendirmenin önemine vurgu yapmıştır. Mağdurun kusuru üzerine dayalı olan sınıflandırma şöyledir (3,29).

Tamamen kusursuz mağdurlar (çocuklar)

- Suç işleyen kişiden daha az kusurlu mağdurlar (öncesinde bilmeyen kişiler)
- Suç işleyen kişi kadar kusurlu mağdurlar (öncesinde gönüllü kişiler)
- Suç işleyen kişiden daha fazla kusurlu mağdurlar (suç işlemek için karşısındakini tahrik eden kişiler)
- Genellikle ve sadece kendisi kusurlu mağdurlar (saldırgan davranan kişiler)
- Sahte mağdurlar (kendisinin suç mağduru olduğu gerçek olmayan düşünce içine giren kişiler, paranoid kişilik bozukluğu olan kişiler)

Schafer’in Mağdur Tipolojisi

Schafer, suç olgusunu sadece bireysel olarak değil, toplumsal yönden de ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Suçların işlenmesinde, mağdurun ihmalinin veya tahrik eden davranışlarının etkisi olduğu görüşünü savunmuştur (29).

Mağduriyeti Artıran Risk Faktörleri

Suç mağduru olma tehlikesi ile karşı karşıya kalma haline mağdur olma riski denilmektedir. Viktimoloji kapsamında yapılan çalışmalarda, kişilik özellikleri, davranışları, kişinin suç algısı, suçluya yönelik tutumları kişinin mağdur olma olasılığını artıran risk faktörleri içerisinde yer almaktadır (11).

Çalışmalarda kişinin mağdur olmasında; mekan, çevre, suç korkusu gibi etkenlerin arasındaki etkileşimin; kişisel faktörlerin (fiziksel, psikolojik ve sosyal özellikler); kişinin yaşam stiline, güvenlik tedbirlerini ihmale yönelik davranışlarının mağduriyeti artıran faktörler arasında yer almaktadır. Ek olarak yapılan araştırmalarda;

- Erkeklerin suç mağduru olma risklerinin kadınlara oranla daha fazla olduğu,
- Genç kişilerin cinayet kurbanı olma olasılığının fazla olduğu,
- 19-60 yaş arasında olan kişilerin, dışında kalan yaşlara oranla suç mağduru olma risklerinin daha az olduğu,
- Düşük ekonomik statüde olan kişilerin suç mağduru olma risklerinin fazla olduğu,
- Bazı meslek gruplarının (para taşıyanlar, fahişeler, doktorlar, öğretmenler) suç mağduru olma risklerinin fazla olduğu,
- Yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin suç mağduru olma risklerinin daha az olduğu,
- Boşanmış ve dul kişilerin suç mağduru olma risklerinin daha fazla olduğu,
- Sıklıkla ikamet veya konut değiştiren kişilerin suç mağduru olma risklerinin daha fazla olduğu,
- Alkol veya madde kullanımı olan kişilerin suç mağduru olma risklerinin fazla olduğu,

- Kişinin sabıka kaydının olmasının suç mağduru olma riskini artırdığına yönelik bulgular mevcuttur (11,30-34).

Kişiler suç mağduru olma riskini düşürebilmek adına çeşitli önlemler alırlar. Örnek olarak kişinin güvensiz olduğu düşünülen yerlerden uzak kalması, kendisini korumaya yönelik araç-alet taşınması, çeşitli kilit sistemlerini kullanması verilebilir (35).

Mağduriyetin Etkileri

Kişinin suç eylemine maruz kalması sonucunda sosyal, fiziksel, psikolojik ve ekonomik zararlar meydana gelmektedir. Suç eyleminin mağdur üzerindeki etkileri dört başlıkta ele alınmaktadır (12,28).

a. Fizyolojik Etkileri: Kişinin maruz kaldığı olay esnasında bedeni strese karşı tepki verir. Bu tepki kişinin hayatta kalması için "savaş" veya "kaç" tepkisinden birini vermesi şeklindedir. Bu esnada kişide fizyolojik tepkiler (kalp hızı yükselmesi, terleme, titreme vs.) verir. Kişinin yaşadığı fiziksel tepkiler sonucunda bedeninde zarar oluşabilir. Oluşan bu zararın tespiti ve tedavisi genellikle kolaydır (36-38).

b. Ekonomik Etkileri: Kişinin mağduriyeti sonucunda maddi kayıp yaşamasıdır. Kişinin ekonomik hayatı olumsuz etkilenmekte, kimi zaman telafisi yapılar iken kimi zaman yapılamaz olabilmektedir. Ekonomik etkilerin kişinin ruhsal, sosyal ve ailevi işleyişini olumsuz etkilemesinden dolayı bu konuda devlet ve tarafların desteği önem teşkil etmektedir (12,13).

c. Sosyal Etkileri: Mağdur olan kişi hem ruhsal açıdan içe çekilme, iletişim güçlükleri gibi sıkıntılar yaşayabilmesinden hem de çevresindeki kişilerin ne şekilde tavır ve tutum sergileyebileceklerini bilememesinden kaynaklı sosyal açıdan sorunlar görülebilir (11,12).

d. Psikolojik Etkileri: Kişinin yaşadığı mağduriyetten duygusal bakımdan etkilendiği bilinen bir gerçek olmakla birlikte seviyesinin ve şiddetinin bilinmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Mağdur kişide öğrenilmiş çaresizlik, yaşanan travma sonrası gelişebilecek ruhsal rahatsızlıklar görülebilmektedir (11,13).

Mağduriyetin Psikolojik Etkileri

Mağduriyet sonrası mağdurun yaşadığı psikolojik etkiler en uzun süre devam eden ve en önemlisi olarak değerlendirilmektedir. Travmatik yaşantılar sonrasında mağdurun davranışlarında ve duygularında çeşitli değişiklikler meydana gelmektedir. Mağdurun yaşadığı bu değişimler incelendiğinde dört aşamadan bahsedilmektedir (39).

- 1. Aşama-Şok:** Mağdur bu ilk dönemde suç eylemini inkar etme eğilimindedir. Çevresi tarafından normal gibi görünen aktivitelerde bulunmasına rağmen mağdurun zihni karmaşıktır.
- 2. Aşama-Tepki:** Mağdur olay ile yüzleşmeye başlamıştır. Bu dönemde, mağdur iştahsızlık ve uykusuzluk gibi fiziksel tepkiler, yoğun çaresizlik duygusu, yakınlarından destek

ihtiyacı yaşamaktadır. Mağdurun yaşadığı bu şok durumu ve etkilerinden dolayı sağlıklı karar vermekte güçlük yaşamaktadır. Mağdur kendisinde yaşadığı korku, öfke, kendisini veya başkalarını suçlama belirtilerini inkar etmektedir.

3. Aşama-İşlem: Mağdur bu dönemde duygusal açıdan yaşadığı sıkıntılarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Zaman içerisinde mağduriyetten uzaklaşmaya başlamaktadır.

4. Aşama-Yeniden Uyum: Son dönemde ise mağdurun hissettiği olumsuz duygular azalmaya başlamakta ve kişi günlük hayatına dönmeye başlamaktadır.

Mağdur tüm dönemleri tamamlamış olmasına rağmen olay unutulmaz. Yaşanılan olayın süresi, şiddeti ve etkisine göre kişinin hayat görüşünde değişimler gözlenebilmektedir.

Mağdurda Görülebilecek Ruhsal Rahatsızlıklar

Mağduriyet sonrasında genelde mağdurlarda şok, öfke, çaresizlik, suçluluk, üzüntü, yas gibi tepkiler ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca unutkanlık, yaşanan durumun travmatik olması sonucu gelişebilecek birçok sıkıntıya sebep olabilmektedir.

a. Öğrenilmiş Çaresizlik: Maier ve ark. (40) tarafından geliştirilmiş bir kavramdır. Başlangıçta kişinin, davranışının sonucunu kontrol edememesinden kaynaklı öğrenmenin engellenmesi gözlenmektedir. Ardından sonucun olumsuz olması halinde kişide meydana gelen kaygının sonlanmaması durumunda korku duygusunun oluşmaktadır. Korku duygusunun devam etmesi halinde kişide depresyona sebep olmasına öğrenilmiş çaresizlik denilmektedir. Öğrenilmiş çaresizlikte mağdur kimsenin kendisine yardım edemeyeceğine inanır. Bu nedenle maruz kalınan durumla mücadele etme çabasına girmez ve bu durumda kurtulma yollarının arayışına girmez (40-42).

b. Akut Stres Bozukluğu: Bireyde ölüm tehdidi, ciddi yaralanma ya da cinsel saldırı gibi baş edilemeyen aşırı travmatik yaşantıdan sonraki 4 hafta içerisinde kişide görülen yoğun korku, çaresizlik ve dehşet duygusu uyandıracak şekilde, anksiyete semptomları, dissosiyatif semptomlar, yeniden yaşama ve kaçınma belirtileri ile ortaya çıkan ruhsal bozukluktur (43,44).

c. Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Kişinin travmatik bir olay yaşamasından sonra anksiyete, yeniden yaşantılama, çaresizlik duyguları ciddi ölçüde artmaktadır. Amerikan Psikiyatri Birliği, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-5) ölçütlerine göre kaçınma, zorlayıcı düşünceler, bilişsel dalgalanmalar, aşırı uyarılmışlık halinin bir aydan uzun sürmesi ile ortaya çıkan ruhsal bozukluktur (44,45).

d. Depresyon: Kişide üzüntü, suçluluk ve değersizlik hislerinin yoğun olduğu, işlevselliğinde sorunlara sebep olan bir duygu durum bozukluğudur. Çökkünlük hissi, benlik saygısında azalma, yaşamdan keyif almama, isteksizlik, umutsuzluk, ölüm düşünceleri depresyonda görülen belirtilerdir. Kişinin uyku ve iştahında değişimler oluşabilmektedir (44,46).

e. Dissosiyatif Bozukluklar: Kişide normalde bir bütün halinde çalışan kimlik, bellek, algı ve çevre ile ilgili duyular gibi işlevlerin bütünlüğünün bozulmasına dissosiyatif bozukluk denilmektedir. Kelime anlamı olarak dissosiyasyon bölünme, ayrılma ve çözülmüştür. DSM-5'e göre dissosiyatif bozukluklar (44-49);

- Dissosiyatif kimlik bozukluğu (erken yaşta başlayan, bilinç kesintileri, öfke patlamaları, kendine zarar verme davranışları, intihar girişimleri görülen kronik bir ruhsal bozukluk)
- Dissosiyatif amnezi (sıradan bir unutkanlık ile açıklanamayan, kişinin yaşamının bir bölümünü anımsayamaması)
- Depersonalizasyon (kişi kendi bedeninden veya zihinsel süreçlerinden ayrıldığını ya da yabancı biri-gözlemci gibi kendisini dışardan izlemiş gibi algılaması)
- Derealizasyon (kişinin çevresini yabancı veya gerçek değilmiş gibi algılaması)

Tanımlanmamış dissosiyatif bozukluklar (dissosiyatif bozukluklardan herhangi birinin tanı ölçütlerini karşılamadığı, kişide ciddi işlevselliğinde bozulmaya sebep olması) şeklinde tanımlanmaktadır.

Mağduriyet sonrasında kişide alkol ve madde kullanımında artma, bazı psikotik tepkiler, psikofizyolojik rahatsızlıklar da görülebilmektedir (42,45-47).

Mağdurların Suçu Bildirmemeleri

Mağdurların yaşadıkları olayları gerekli mercilere bildirmemesi hem toplumsal sorunların belirlenmesinde hem de çözülmesinde engel teşkil etmektedir. Beşe'nin (50) yaptığı çalışmalara göre mağdurların suçu bildirmeme sebepleri aşağıda yer almıştır.

- Suçun mağduru, işlenen suçun farkında olmayabilir,
- Mağdurun suça rızası söz konusu olabilir ya da suçun içerisinde gönüllü olarak yer alabilir,
- Mağdur kendisine karşı işlenen fiilin suç olduğunu bilmeyebilir,
- Mağdur, suçu işleyen kimsenin cezalandırılmasını istemiyor olabilir,
- Mağdur işlenen suçu polise ihbar etmeye değmeyecek kadar önemsiz olduğunu düşünebilir,
- Mağdur, suçu ihbar etme imkanına sahip olmayabilir,
- Mağdur, suçu ihbar etmenin birtakım sonuçları ile karşılaşmak istemeyebilir,
- Mağdur, bazı olaylarda failin kimliği nedeniyle kendisine inanılmaması ya da suçu ispatlayamama korkusu taşıyabilir,
- Mağdur ya da olayın tanığı, yasal prosedürler içerisinde zaman kaybetmek istemeyebilir,
- Mağdur, polisin çalışmalarını yeterli görmez ya da polise güvenmez ise, suçluluk yine gizli kalabilir,
- Bazı hallerde mağdur, suçun faili ya da failin bir yakını tarafından suçu ihbar etmemesi ya da şikayetçi olmaması karşılığında ödüllendirilebilir,

- Alt-kültür, siyah sayıları artırabilir,
- İntikam hevesi

Farklı yapılan sıralamaya göre ise (Scheidegger'den aktaran Demirtaş) (3),

- Mağdurun hiçbir şey yapılmaz düşüncesi,
- Mağdurun yaşadığı mağduriyeti önemsiz görmesi,
- Mağdur tarafından mağduriyetin kişisel bir sorun olarak görülmesi,
- Mağdurun polise güvenmemesi şeklindedir.

İkincil Mağduriyet

İlk kez 1980 yılında Martin Symond ikincil mağduriyet kavramından bahsetmiştir. Bir suç eylemi sonucunda mağdurun ihtiyacı olan desteğin olmaması, profesyonel kurumlar-otoriteler tarafından yargılayıcı ve olumsuz bir tutum ile karşı karşıya kalmasını ikincil mağduriyet olarak tanımlamıştır. Mağdurların adli sürece dair beklentileri ikincil mağduriyet ile ilişkili bir faktördür. İkinci mağduriyet ile ilişkili başka bir faktörde, mağdurun adli sürecin adil yürütüldüğüne dair inancıdır (51,52).

Yineleyen Mağduriyet

Kişinin mağduriyete neden olabilecek davranışlarını veya tutumlarını tekrarlama sonucunda önceki mağduriyetlerini tekrardan yaşama hali ihtimalidir. Yapılan birçok çalışmadan önceden mağdur olan kişilerin hiç mağdur olmayan kişilere göre tekrar mağdur olma risklerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Yineleyen mağduriyetin sebeplerinden biri mağdurun herhangi bir şekilde karşı tarafı "tahrik etmesi"dir. Tahrik etme, kişi tarafından yapılan davranışlar ile oluşmaktadır. Yineleyen mağduriyete yönelik çalışmalarda psikolojik, sosyal ve fiziki özelliklerin önemli olduğu tespit edilmiştir (3).

Suç Korkusu

Suç korkusu suç ile yakından ilişkili olmasına rağmen suçtan bağımsız bir olgu olarak ele alınmaktadır. Suç korkusu kişinin yaşam kalitesini bozmakta, kişinin günlük aktivitelerini kısıtlamakta, kişide içe çekilme, toplumsal rollerini yerine getirememesi, toplumdan yabancılaşma bazen de ciddi ruhsal problemlere sebebiyet vermektedir. Suç korkusu kişiyi hem ruhsal hem de fiziksel sağlık açısından olumsuz yönde etkilemektedir. Suç korkusu, öfke, anksiyete, yabancılaşma, çaresizlik, başka kişilere güvensizlik gibi belirtilerle ruhsal sağlığı olumsuz etkilemektedir. Suç korkusu olan kişiler kendilerini güvende hissetmemelerinden dolayı davranışsal olarak kaçınma halinde olmaktadır (53,54).

Mağdur Hakları

Mağdur kişide yaşanan eylem sonrasında bazı haklara sahip olmaktadır. Bu haklar ulusal ve uluslararası yasaların denetimi altında yer alır. Suç eyleminden kaynaklı

mağduriyetin giderilmesi için sosyal devlet olmanın koşulu olmakla birlikte adaletin sağlanması açısından gerekli görülmektedir. Uluslararası hukuk açısından mağdur hakları değerlendirildiğinde aşağıda yer alan düzenlemeler temel oluşturmaktadır (7,55).

- Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanmasına Dair Temel Prensipler Bildirisi: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 29 Kasım 1985 tarihinde kabul edilmiştir. Bildirinin ilgili maddelerinde suç fiilini gerçekleştiren kişilerin gerekmesi halinde mağdura, mağdurun ailesine adil bir giderim vermesi gerekliliği ve giderimin yeterli olmaması halinde devletin bu konuda çaba harcaması gerekliliği kabul edilmiştir.

- İşkencenin Önlenmesine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi: İşkenceye maruz kalmış kişilerin zararlarının karşılanması ve işkence sonrası gelişebilecek ruhsal problemlere yönelik rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesini kapsayan bir sözleşmedir.

- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi: Çocuğun mağduriyet yaşaması durumunda fiziksel ve ruhsal sağlıklarına yeniden dönmelerini sağlamakla, mağdur çocuğun topluma yeniden kazandırılmasını sağlayabilmek için gereken desteğin verilmesini sağlamakla ve mağdur çocuğa tazminat ödemekle devletleri yükümlü olarak belirtmektedir.

- Şiddet Suçu Mağdurlarına Tazminat Ödenmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi: Avrupa Birliği Bakanlar Komitesi tarafından 1983 yılında kabul edilerek 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. Yaralanma veya ölüm ile sonuçlanan mağduriyet hallerinde devletler tazminat ödeme hususunda asgari standartları belirlemektedir.

- Suç Mağdurlarının Hakları, Desteklenmesi ve Korunması Hakkında Asgari Standartlar Oluşturmak Üzere Avrupa Birliği Parlamentosu ve Konseyi: Korunma hakkı, kaçınma hakkı, özel yaşamın gizliliğinin korunması ve adli süreç boyunca mağdurun korunmasına yönelik hakları sıralamaktadır.

Uluslararası birçok sözleşmede mağdur hakları yer almaktadır. Türk Mevzuatı'nda mağdur hakları şöyle sıralanmaktadır (7,55).

- Mağdurun şikayet etme ve dinlenme hakkı
- Delillerin toplanmasını isteme hakkı
- Avukat isteme hakkı
- İtiraz hakkı
- Duruşmadan haberdar olma hakkı
- Kamu davasına katılma hakkı
- Tanıkların davetini isteme hakkı
- Bilgilendirilme hakkı
- Tazminat hakkı

Türk Mevzuatı'nda yukarıda bahsi geçen haklara ek olarak 2017 tarihli Mağdur Hakları Kanun Tasarı oluşturulmuştur.

Mağdura Yaklaşım

Suç mağduru olan kişilere yaşadıkları mağduriyete yönelik insani değerler çerçevesinde destek verilmesi tüm dünyada bilinen bir gerçektir. Mağdurun fiziksel ve ruhsal iyilik halinin sağlanabilmesi için multi-disipliner modele göre hareket edilmesi gerekmektedir. Mağdura yönelik uygulanabilecek yaklaşımları şu şekilde ele alabiliriz (52):

- Psiko-sosyal Yaklaşım: Mağduru bireysel özellikleri ve sosyal çevresi bir bütün olarak ele alındığı bir yaklaşım türüdür. Kişiyi mağduriyet öncesinde var olan sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve ruhsal sıkıntıları ile başa çıkabilmesini sağlayabilmek için yapılan müdahale biçimlerini içermektedir.

- Fonksiyonel Yaklaşım: Mağduru kişisel, çevresel özellikleri değerlendirerek karar verebilme becerisi ve bu süreci sağlıklı yürütebilmesine yönelik müdahalelerin uygulandığı bir yaklaşım türüdür.

- Problem Çözme Yaklaşımı: Mağduru sorun çözme becerileri konusunda geliştirmek, sorunu çözme sürecinin içine dahil olabilmelerini sağlamak, bireysel kaynaklarını kullanabilmesine yönelik müdahalelerin uygulandığı bir yaklaşım türüdür.

- Krize Müdahale Yaklaşımı: Mağduru krize neden olan durumu değerlendirebilmesi, yaşam koşullarındaki değişimin neler olabileceğinin bilinmesi, kriz durumuna yönelik bilinçlendirilmesi doğrultusunda müdahalelerin uygulandığı bir yaklaşım türüdür.

Mağdur Hakları Daire Başkanlığı'nın 2016 yılında yayınlamış olduğu kılavuza göre mağdura yaklaşımdaki temel ilkeler şöyledir (52):

- Öncelikle mağdurun hakları olan bir birey olduğu gerçeğiyle hareket edilmelidir.
- Mağdur kendini güvende hissetmeli, mağdura karşı eleştirel, yargılayıcı tutum ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Örneğin; giyim kuşamı, fiziksel görünümü, yaşam tarzı gibi konularda eleştirel ve yargılayıcı davranılmamalıdır.
- Mağdura karşı özenli, duyarlı, saygılı, sağduyulu ve empatik davranılmalıdır.
- Mağdura ilişkin iş ve işlemler mümkün olduğunca hızlı sonlandırılmalıdır.
- Mağdurların kurum ve kuruluşlara sevkleri sırasında tehdit, yıldırma, etiketlenme vb. durumlara karşı gerekli önlemler alınmalıdır.
- Mağdura hizmet sunan kurum ve kuruluşlarda olayın mahiyetine ve müracaat zamanına göre bir sıralama yapılabilir, böyle durumlarda sıra bekleyen diğer mağdurlara bilgi verilmelidir.
- Kadın, yaşlı, engelli ve çocuk mağdurlara öncelik tanınmalıdır.
- Mağdurun ivedilik arzeden bir talebi ya da beklemeye engel fiziksel veya ruhsal probleminin söz konusu olması halinde

ilk önce bu soruna yönelik işlemler yapılmalı ve kişiye öncelik tanınmalıdır.

- Mağdurun rızasını gerektiren her karar ve uygulamada mağdur yeterince aydınlatılmalıdır.
- Mağdurların psiko-sosyal ihtiyaçlarının olması durumunda gerekli destek sağlanmalıdır.
- Mağdurla iletişim ve hizmet sunumunda ikincil mağduriyetin doğmamasına özen gösterilmelidir.
- Mağdura hizmet sunan kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olunmalı ve gerektiğinde bu kuruluşlardan yararlanılmalıdır.
- Mağdurun hak arama davranışını güçleştirecek gereksiz formalitelerden uzak durulmalıdır.

Mağdurla Görüşme Esnasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Toplumu oluşturan bireyler arasında çocuklar, kadınlar, cinsel suç mağdurları, yaşlı istismarı mağdurları kırılgan grup mağdurlar olarak bilinmektedir. Bu nedenle adli sistemin içerisinde bu gruplarla yapılan görüşmelerde dikkat edilmesi gereken farklı hususlar bulunmaktadır. Adli sistemin isteği üzerine yapılan görüşmelere adli görüşmeler denilmektedir. Adli görüşmelerde olayla ilgili bilgi toplamak, suçun gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmek, nesnel bir tutum içerisinde elde edilen bilginin hukuk ve psikoloji bilimleri çerçevesinde ele alınması yer almaktadır.

- **Çocuk Mağdurla Görüşme:** İstismara uğrayan çocuklar çoğu zaman yaşadıklarını birine anlatmakta güçlük çekerler, kimi zaman da yaşadıkları istismarı bir başkası üzerinden anlattıkları görülebilir. Özellikle küçük çocuklarda birden fazla görüşme yapılması istismarın etkisinin -travmayı-tekrarlanması sağlayabilir. Bu durum ayrıca elde edilen bilginin güvenilirliğini olumsuz etkileyebileceğinden görüşme sayısının minimumda tutulması önemlidir. Çocuk mağdurla görüşmede muhtemel istismara yönelik en güvenilir bilgiyi elde etmek ve çocuğun fiziksel, duygusal, psikolojik gelişimi doğrultusunda en detaylı şekilde bilgiye ulaşmak temel hedeflerdir. Sessiz, dış etkenlerden uzak, çocuğun kendisini güvende hissedebileceği bir ortam görüşme için sağlanmalıdır. Çocuğa görüşmenin ne amaçla yapılacağı, görüşme sonunda elde edilen bilgilerin raporlanacağı, görüşmenin etik ihlallere yer verilmeyecek şekilde kayıt altına alınacağı bilgisi verilmelidir. Görüşmeyi yapan kişinin tutumu, yakınlık kurması ve güven ilişkisini sağlaması görüşmenin niteliği açısından önemlidir. Görüşmecinin görüşme teknikleri konusunda eğitilmiş olması önemlidir (15,56).

- **Kadın Mağdurlara Yaklaşım:** Mağdur kadın çoğunlukla utanma, özgüven sorunları, dikkat problemleri, suçluluk, çaresizlik yaşayabilmektedir. Bu zorlanmalardan dolayı hassas bir yaklaşıma ihtiyaçları bulunmaktadır. Görüşmeci kendisini tanıtmalı, etik ilkeleri anlatmalıdır. Mağduru güvende

hissettirecek bir ortamda ve uygun görüşme teknikleri ile görüşme gerçekleşmelidir (52,57).

- **Yaşlı Mağdurlara Yaklaşım:** Yaşlı mağdurlar kendilerini ifade etmekte güçlük yaşamaktadırlar. Yaşadıkları zorlayıcı olayı tekrar yaşamamak, reddedilmemek gibi sebeplerden ötürü konuşmaktan kaçınmaktadırlar. Tıbbi ya da fiziksel rahatsızlıkların dolayı yaşlı mağdurlara daha uzun zaman verilmesi gerekebilmektedir. Yaşayabileceği sıkıntılar ile ilgili bilgilendirme yapılmalıdır (52,57).

- **Cinsel Suç Mağdurlarına Yaklaşım:** Duygusal açıdan kişinin ciddi boyutta dengesini bozan ve kişiyi birçok açıdan olumsuz etkileyen mağduriyettir. Cinsel suç mağdurları ile yapılan görüşmelerde suçlayıcı ve yargılayıcı tutum içerisine girilmemesi, adli süreç hakkında bilgilendirilme yapılması, gerekli hallerde psikolojik desteğin sağlanması ya da psikiyatrik tedaviye yönlendirilmesi son derece önemlidir. Gelişimsel özellikler, olayın değerlendirilmesi, olayın etkileri gibi nedenlerden dolayı çocuk ve yetişkin mağdur ile yapılan görüşmelerde farklılıklar bulunmaktadır (52).

SONUÇ

Tarihsel süreçte birçok araştırmaya konu olan mağdur kavramı günümüzde de halen araştırılmaya devam eden önemli bir olgudur. Bu doğrultuda günümüzde halen devam etmekte olan mağduriyetleri ve oluşan ruhsal sorunları engellemek toplumdaki bireylerin, devletlerin, hukuk ve sağlık çalışanlarının temel görevleri arasında yer aldığı düşünülmektedir.

Yeniden mağduriyet, son on yılda mağduriyet içinde artan ve ilgi gören önemli bir konu olmuştur. Çocukluk döneminde örseleyici yaşantılara maruz kalmış kişilerin yetişkinlik dönemlerinde tekrardan mağduriyet riskinin yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle mağdura yaklaşım, mağduriyet sonrası oluşan ruhsal sorunlar ve yeniden mağduriyetin engellenmesine yönelik kapsamlı araştırmaların da yapılması gerekliliği göze çarpmaktadır. Ayrıca literatüre bakıldığında bireylerin maruz kalabilecekleri mağduriyetlere yönelik çalışmalara ve bireylerin farkındalıklarının artırılmasına günden güne artan bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bireylerin her yerde ve her zaman mağdur olabilecekleri düşünüldüğünde bu sorunun en aza indirilmesinde toplumdaki her bireyin farkındalık sahibi olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bireylerin haklarının ve destek mekanizmalarının neler olduğu hususunda bilgilendirmelerin gerekliliği yadsınamaz.

ETİK

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma derleme niteliğinde bir makale olduğu için etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamakta olup Helsinki Bildirgesi'ne kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Danışman Değerlendirmesi: Dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Dizayn: G.Ş., B.T., Literatür Arama: G.Ş., Yazan: G.Ş., B.T.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Dinler V. Mağduriyet kavramına çok yönlü yaklaşım. Editör: H. İbrahim Bahar, Suç mağdurları. Adalet Yayınevi, Ankara; 2006. s. 49-71.
- Mağdur (T.Y.). Türk Dil Kurumu güncel sözlük içinde. Erişim Tarihi: 27.01.2019, Erişim Linki: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c4da3ae41b443.94744249
- Demirbaş T. Kriminoloji. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2005.
- Türk B. Faili Meçhul Cinayetlerde Mağdur Profili. [yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı; 2008.
- Töre (T.Y.). Türk Dil Kurumu güncel sözlük içinde. Erişim Tarihi: 27.01.2019, Erişim Linki: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c4da3b2772b95.90406856
- Akbaba ZB. Töre, Namus ve Töre Saikiyle Öldürme. TBB Dergisi. 2008;75;333-351.
- Yüksel AB. Kadına Yönelik Şiddet ve Töre Cinayetleri. [yüksek lisans tezi] Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı; 2016.
- Kan Davası (T.Y.). Türk Dil Kurumu güncel sözlük içinde. Erişim Tarihi: 27 Ocak 2019, Erişim Linki: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c4da494854c80.32699135
- Namus (T.Y.). Türk Dil Kurumu güncel sözlük içinde. Erişim tarihi: 27 Ocak 2019. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c4dacfa449727.46231025
- Koca M, Üzülmüş İ. Türk ceza hukukunda genel hükümler. İstanbul: Seçkin Yayıncılık; 2012.
- Sokullu-Akıncı F. Viktimoloji. İstanbul: Beta Basım Yayın; 1999.
- Polat A. Viktimoloji. İstanbul: Legal Yayıncılık; 2014.
- Akduman İ. Adli Viktimoloji. Editörler: Didem Yücel ve M. Burak Gönültaş. Adli sosyal hizmet yaklaşım ve müdahale. Ankara: Nobel Yayınevi; 2016.
- Topçu S. Silinmeyen izler çocuk, genç ve engellerin istismar ve ihmali. Ankara: Phoenix Yayınevi; 2009.
- Özbesler C, Çoban Aİ. İhmal ve istismar mağduru çocuklarla sosyal hizmet. Editörler: Hakan Acar, Nilüfer Negiz ve Elvettin Akman. Sosyal hizmet temelleri ve uygulama alanları. Ankara: Maya Akademi; 2013.
- Uytun M, Öztöpe DB. Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocuk ve Ergenlere Konulan Psikiyatrik Tanıların ve Uygulanan Tedavilerin Devamlılığının Değerlendirilmesi. Yeni Symposium. 2016;54(3):18-24.
- van Duin EM, Verlinden E, Vrolijk-Bosschaart TF, Diehle J, Verhoeff AP, Brilleslijper-Kater SN, et al. Sexual abuse in very young children: a psychological assessment in the Amsterdam Sexual Abuse Case study. Eur J Psychotraumatol. 2018 Sep 3;9(1):1503524. doi: 10.1080/2008198.2018.1503524
- Cenger C, Tüzün B, Sözen Ş, Keskin E, Alkan N. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Olgusunda Adli Tıbbi Değerlendirmenin Önemi: Olgu Sunumu. SDÜ Tıp Fak Dergisi. 2018;25(4):469-472. doi:10.17343/sdutfd.450645
- Dayal R, Kalokhe AS, Choudhry V, Pillai D, Beier K, Patel V. Ethical and definitional considerations in research on child sexual violence in India. BMC Public Health. 2018;18(1):1144. doi: 10.1186/s12889-018-6036-y
- Granot M, Yovell Y, Somer E, Beny A, Sadger R, Uliel-Mirkin R, et al. Trauma, attachment style, and somatization: a study of women with dyspareunia and women survivors of sexual abuse. BMC Womens Health. 2018;18(1):29. doi: 10.1186/s12905-018-0523-2
- Ovayolu N, Uçan Ö, Serindağ S. Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi. 2007;2(4):13-22.
- <http://bianet.org/kadin/bianet/2953-multeci-siginmaci-gocmen-nedir>. Erişim Tarihi: 19 Aralık 2018.
- Taneri G. Uluslararası hukukta mülteci ve sığınmacıların geri gönderilmemesi (Non-Refoulement) ilkesi [yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı; 2012.
- Uyumaz A, Akdağ İ. Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Israrlı Takip Mağdurunun Korunması. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 2018;19(2):45-94.
- Doğan R. Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu. Ankara Barosu Dergisi. 2014;2:137-154.
- Şamar B. Mağduriyet Bağlamında Adli Sosyal Hizmet ve Adli Görüşme Odaları: Eskişehir Adliyesi Örneği [yayımlanmamış doktora tezi]. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı; 2018.
- Düvenci N. Mağdur hakları açısından şiddet mağduru kadının korunması [yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
- Spalek B. Crime victims: theory, policy and practice. Palgrave, 2th ed. 2017.
- Meadows R. Understanding violence and victimization. Pearson, 7th ed. 2010.
- Aşık H. Viktimoloji. Çağın Polisi Dergisi. 2004;27:54-57. Erişim Linki: <http://www.caginpolicisi.com.tr/viktimoloji/>
- Breault KD, Kposowa AJ. The Effects of Marital Status on Adult Female Homicides in the United States. Journal of Quantitative Criminology. 1997;13:217-203.
- Kposowa AJ. The Effects of Occupation and Industry On The Risk of Homicide Victimization in The United States. Homicide Studies. 1999;3:47-77.
- Carcach C, Conroy C. Alcohol and Homicide: A Routine Activities Analysis. Research and Public Policy Series. 2001;35:183-201.
- Broidy LM, Daday JK, Crandall CS, Sklar DP, Jost PF. Exploring Demographic, Structural, and Behavioral Overlap Among Homicide Offenders and Victims. Homicide Studies. 2006;10:155-180.
- Özaşçılar M, Ziyalar N. Suç Korkusu: İstanbul'da Yaşayan 18-25 Yaş Grubu Üniversite Öğrencilerinin Mağdur Olma Riskleri Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Adli Bilimler Dergisi. 2009;8(1):7-17.
- Foa EB, Routbaum BO. Treating the trauma of rape: cognitive-behavioral therapy of PTSD. The Guilford Press. Newyork London; 1998.
- Van Der Kolk B, McFarlane AC, Weisaeth, L. Traumatic stress: the effects of overwhelming experience on mind, body and society. The Guilford Press. Newyork London; 1996.
- Van Der Kolk, B. Psychological trauma. American Psychiatric Publishing; 1987.
- Sözer Y. Psikiyatride Kriz Kavramı ve Krize Müdahale. Kriz Dergisi. 1992;1(1):8-12.
- Maier SF, Seligman MEP, Solomon RL. Learned Helplessness: Theory and Evidence. Journal of Experimental Psychology. 1976;105:3-46.
- Kümbül B. Çalışma Hayatında Öğrenilmiş Çaresizlik Olgusu [yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2002.
- Ersever H. Öğrenilmiş Çaresizlik. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1993;26(2):621-632.
- Tamer İ. Akut Stres Reaksiyonu. Türkiye Klinikleri J Fam Med-Special Topics 2018;9(3):220-223.
- Köroğlu E. Amerikan psikiyatri birliği, ruhsal bozuklukların tanılmal ve sayımsal Elkitabı (DSM-5). Hekimler Yayın Birliği; 2013.
- Boeschoten MA, Van der Aa N, Bakker A, Ter Heide FJJ, Hoofwijk MC, Jongedijk RA, et al. Development and Evaluation of the Dutch Clinician-Administered

- PTSD Scale for DSM-5 (CAPS-5). *Eur J Psychotraumatol*. 2018;9(1):1546085. doi: 10.1080/20008198.2018.1546085
46. Ng TWH, Sorensen KL, Zhang Y, Yim FHK. Anger, Anxiety, Depression, and Negative Affect: Convergent or Divergent? *Journal of Vocational Behavior*. 2019;110:186-202.
47. Ebrinç S, Evren C, Başoğlu C, Çetin M, Semiz ÜB, Yılmaz V, ve ark. Adli Gözlem İçin Gelen Suçlularda Sosyodemografik Özellikler, Kaygı, Öfke İfadesi ve Benlik Saygısının Kişilik Bozukluğu ile İlişkisinin Araştırılması, *Düşünen Adam Dergisi*. 2002;15(2):97-103.
48. Şar V. Çoğul Kişilik Kavramı ve Dissosiyatif Bozukluklar. *Psikiyatri Dünyası*. 2000;(4):7-11.
49. Öztürk E. Travma ve dissosiyasyon. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
50. Beşe E. Suç istatistiklerinde karanlık alan ve mağdurun rolü. Editör: Halil İbrahim Bahar, Suç mağdurları, Ankara, Beta Yayınları; 2006.
51. Wemmers J. Victims' Experiences in The Criminal Justice System and Their Recovery From Crime. *International Review of Victimology*. 2013;19(3):221-233.
52. Mağdura Yaklaşım Kılavuzu, Mağdur Hakları Daire Başkanlığı. Ankara, 2016, https://www.medikalakademi.com.tr/?get_group_doc=22/1458823956-magdura_yaklasim_kilavuzu.pdf
53. Dolu O, Uludağ Ş, Doğutaş C. Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 2010;65(1):57-81. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002154
54. Çoklar I, Solak N. Suç Korkusu: Tanım, Ölçüm ve Belirleyiciler. *Nesne*. 2017;5(10):311-328. <https://doi.org/10.7816/nesne-05-10-06>
55. Turanlı AM. Ceza Hukukunda Mağdur ve Mağdurun Korunması [yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı; 2012.
56. Lau KJ, Treacy EC. Forensic Interviewing for Child Sexual Abuse. Editörler: Tina Maschi, Carolyn Bradly ve Kelly Ward. *Forensic Social Work*. New York: Springer Publishing Company. 2009;167-179.
57. Sheafor BW, Horejsi CJ. Sosyal hizmet uygulaması temel teknikler ve ilkeler (Çev. D. Baran Çiftçi vd.). Ankara: Nika Yayınevi; 2014.